

Pohjoiset kylät -loppuraportti

Sisältö

Arvoisa Pohjoiset kylät -hankkeen loppuraportin lukija – Tiina Rajala.....	3
Johdanto – Kaisa Savela.....	4
Luovuudella elinvoimaa.....	5
Energiaa omalta kylältä.....	6
Halutaan palvelukseen vesi-isäntä.....	8
Yhteistyöllä aikaiseksi paljon.....	10
Kylille ystäviä maailmalta.....	12
Tiedottamisella tukea.....	14
Aiming for attractive villages.....	15

Arvoisa Pohjoiset kylät -hankkeen loppuraportin lukija

Suomalaisen yhteiskunnan perustoimintayksikkö on ollut pitkään ja on yhä vieläkin kyläyhteisöt ja kylien toimiva väestö – kylän väki.

Kylän määrittelyjä on monia. Yleisesti kylät ovat pysyvän alueellisen kokonaisuuden muodostava pienehkö asutusyhteisö. Tyypillisesti kyläyksikkö koostuu toistensa läheisyydessä sijaitsevista taloista. Kyläyhteisössä on asukkaita muutamasta kymmenestä muutamaan tuhanteen. Tavallisesti kylän taloudet tuottavat oman tulonsa harjoittamalla karjataloutta, maanviljelyä tai kalastusta.

Suomessa kylien rooli oli ennen erityisen vahva, koska se hoiti kylän johtohenkilöiden kautta kylän asioita ja tyypillistä onkin ollut kylien vahva identiteetti. Kylä piti huolen asukkaiden ja asukkaat huolehtivat kylästään.

Pohjois-Suomessa on vielä paljon toimivia ja vireitäkin ky-

liä. Joiltain osin voidaan todeta, että kylien toiminta on jopa viiriämässä uudelleen eri muodoissa – kaikesta hallinnon ja toimintojen keskittämisestä huolimatta. Moniin kyliin esimerkiksi ympärivuotinen loma-asutus on tuonut uusia asukkaita ja uusia toimintoja.

On tärkeää, että kylissä on mahdollisuudet kestäväan ja kehittyvään tulevaisuuteen. Pohjoiset kylät -hankkeessa keskityttiin erillisiin teemoihin ja ne sovitettiin kuhunkin kohteeseen sopiviksi juuri kylien tarpeiden mukaisiksi toimintakokonaisuuksiksi, jopa kansainväliseksi toiminnaksi. Hankkeen tulokset puhuvat puolestaan ja niistä on hyvä levittää saatuja hyviä toimintamalleja.

Kiitän kaikkia hankkeessa toimineita tahoja ja yhteistyökumppaneita hyvästä yhteistyöstä. Pidetään kylät jatkossakin kehittämisen kohteena sekä kulttuurisesti että toiminnallisesti.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Tiina Rajala
kehitysohjaaja

Johdanto

Pohjoiset Kylät -hanke koostui useasta teemasta, joita jokaisesta toteutettiin omien tavoitteiden pohjalta. Yleistavoitteena oli löytää kylille pitkälle kehittyneitä toiminnallis-taloudellisia yhteistyömuotoja. Pohjoiset Kylät -hanke toimi kahden maakunnan alueella; Pohjois- ja Keski-Pohjanmaan.

Luovat Kylät -seminaarisarjan avulla nostettiin esiin kylien omia luovia ratkaisuja käytännön kysymyksiin, ja luovuutta elämäntyönä. Tilaisuuksia oli kolme; Muhoksella, Kannuksessa ja Hailuodossa. Niihin osallistui yhteensä noin 200 kyläläistä.

Pohjoiset Kylät -hankkeen Energiaomavarainen kylä -osiossa valmisteltiin hanke, johon valittiin neljä kohdealuetta; Hailuoto, Raahan Alpuan kylä, Oulaisten Piipsjärven kylä ja Kannuksen Eskolan kylä. Jokaisen kylän/kunnan energiaomavaraisuutta tarkasteltiin niiden omista lähtökohdista huomioiden eri energiamuodot. Tätä hanketta hallinnoi Raahan seutukunta.

Kolmas kokonaisuus käsitti vesilaitosten kartoitustyön, joka tehtiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ympäristösektorin kanssa. Pohjoiset Kylät -hankkeen ai-

kana kartoitettiin 49 pienen vesilaitoksen tilaa Pohjois- ja Keski-Pohjanmaalla, ja tiedot lähetettiin kohdelaitoksiin ja terveystarkastajille. Hankkeen aikana edistettiin sopimuksellisuutta seminaarien avulla. Seminaareissa käsiteltiin sekä tietä vesi-isännöintiä esimerkkeinä sopimuksellisuudesta.

Yhdistysten yhteistyötä kartoitettiin kyläkyselyllä. Lisäksi keväällä 2014 järjestettiin MSL:n Uutispuuro-hankkeen kanssa Tulevaisuus-seminaari, jossa viisi keskeistä maaseudun kehittäjäjärjestöä olivat kertomassa näkymistään. Kylät halusivat lisää muun muassa yhteistyön koordinointia ja viestinnän osaajia.

Viimeisenä osa-alueena Pohjoiset Kylät -hankkeessa oli kylien kansainvälisyys. Hankkeen puitteissa tehtiin Valkeamerentie-hankesuunnitelma ja käytiin tutustumassa Vienan Karjalan yhteistyömahdollisuuksiin. Lisäksi saatiin kolme uutta kylää eri puolilta kahta maakuntaa yhteistyöhön kolmen unkarilaisen kylän kanssa.

Vaikka Pohjoiset kylät -hanke koostui useista teemoista, niiden kaikkien perusajatus oli Pohjois- ja Keski-Pohjanmaan kylien elinvoiman lisääminen.

Kaisa Savela
projektikoordinaattori

LUOVAT KYLÄT
HAILUODOSSA
24. - 25.5

mato VALTONEN [esitelmä luovuudesta]
anni RAPINOJA [ympäristötaide]
lauri RANKKA [grafiikka]
aki ROUKALA [valokuvaus]

Mitä on luovuus – siitä kertoi Hailuodon seminaarissa mm. Mato Valtonen. Lisää inspiraatiota osallistujat saivat opasteluilla taidepoluilla, yhteisessä taide-työpajassa ja Luovon Puojissa.

Luovuudella elinvoimaa kyliin

Mitä mahdollisuuksia maaseudulla onkaan, kun kyläläiset ottavat luovat voimavaransa käyttöön. Pohjoiset kylät -hankkeessa aihetta on siivittänyt mm. taiteilija Mato Valtonen.

Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla on paljon toimivia kyliä, joissa riittää yritystä ja luovuutta. Uutta toimintaa on viriämässä monessa eri muodossa, osoittavat Pohjoiset kylät -hankkeeseen liittyneet seminaarit.

Kylissä nousevat esiin ikiomat, luovat ratkaisut käytännön kysymyksiin. Luovuudesta moni löytää myös elämäntähtänsä.

Luovuteen voidaan liittää määritelmä:

- Kyky ajatella omaperäisesti
- Itsensä toteuttaminen, ”luova hulluus”
- Elämän tarjoamien mahdollisuuksien maksimoiminen
- Joustavuus
- Ennakkoluulottomuus
- Vapaus
- Riskinotto kyky
- Rajojen rikkominen
- Toiminta ja kokeilu
- Vastuullisuus ja itsekuri

Luovat kylät -seminaarit 2011-2013:

- Muhoksella
- Kannuksessa
- Hailuodossa
- Osallistujia yhteensä yli 200

Voimistuvat kylät -seminaarit 2011-2012:

- Kestilässä
- Kaustisella
- Oulussa
- Osallistujia yhteensä 120

*”Luovuus on jotain,
jota ihminen tekee uudella,
itselleen ominaisella tavalla.”*

(Kari Uusikylä)

Energiaa omalta kylältä

Pohjois-Pohjanmaan maaseudulla kasvaa paljon uusiutuvia energiavaroja. Ne merkitsevät polttoainetta energiayhtiöille, mutta myös resursseja kylien oman energiantuotannon kehittämiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan kylissä puhutaan innostuneina energia-asioista. Mitä jos tekisimme Pohjois-Pohjanmaasta kehittyneen energiatalouden mallimaakunnan, jossa hyödynnetään lähienergiaa monipuolisesti ja tehokkaasti?

Kylät voivat olla jopa energiaomavaraisia ja siten entistäkin vetovoimaisempia. Pääasia, että tätäkin katsotaan kunkin kylän omasta näkökulmasta ja sen omia vahvuuksia hyödyntäen.

Tärkeä maakunnallinen tavoite on kasvattaa hajaute-
tun energian käyttöä. Sen toteutumiseksi tarvitaan hankkeita, jotka edistävät paikallista energiaosaamista ja uusia energiaratkaisuja.

Miten tässä onnistutaan, se nähdään pilottikylissä, jotka innostuivat mukaan Pohjoiset kylät -hankkeen Energiaomavarainen kylä -osioon.

Energiaomavaraiset kylät -hanke

Pilottikylät:

- Hailuodon kirkonkylä
- Piipsjärvi, Oulainen
- Alpua, Vihanti
- Eskola, Kannus

Tarkastelun kohteina:

- Energiankäyttö
- Energiavarat
- Uusiutuva energia
- Energiaomavaraisuus
- Energiatehokkuus
- Energiansäästö

Käytännön tavoitteita:

- Parantaa energiapuun hankinnan logistiikkaa Hailuodossa
- Tehdä laskelmia tuulivoiman kehittämisen kannattavuudesta Hailuodossa
- Viedä eteenpäin kymmenen omakotitontin ekokorttelia Piipsjärvellä
- Kehittää biopuukaasulla toimiva chp-laitos Alpuaan
- Selvittää aurinkoenergian mahdollisuuksia Eskolassa

Halutaan palvelukseen vesi-isännöitsijä

Kylien pienet vesilaitokset tarvitsevat tukea vesihuolto-palveluidensa parantamiseksi. Vesi-isännöitsijöiden palveluille olisi nyt tarvetta – tutun tieisännöinnin tapaan.

Pienet vesilaitokset potevat tuttua tautia: vastuunhenkilöt ikääntyvät ja jatkajista on pulaa. Samalla on laitoksissa paljon tekemistä ja korjaamista, jotta vesihuolto toimisi laadukkaasti.

Vesi-isännöitsijöille olisi siis tarvetta. Hän voisi valvoa talousveden laatua, huoltoa, ylläpitoa ja näytteenottoa. Kouluttaa ja tiedottaa. Vastata osaamisellaan yhden tai useammankin kunnan alueella toimivista vesilaitoksista.

Samalla olisi hyvä tilaisuus aktivoida yhdistyspohjaisten vesilaitosten muuttamista yritysvetoisiksi. Siinä olisi mallia hyvälle käytännölle muillekin Suomen vesilaitoksille. Ja hyvä esimerkki sopimuksellisuudesta.

Syynissä 49 vesilaitosta

Pohjoiset kylät -hanke ja Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskuksen ympäristösektori kartoittivat 49 pienen vesilaitoksen tilaa Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Tekemistä riittää, sillä parhaat pistemäärät eli alhainen riskiluokka irtosi vain harvalle vesilaitokselle.

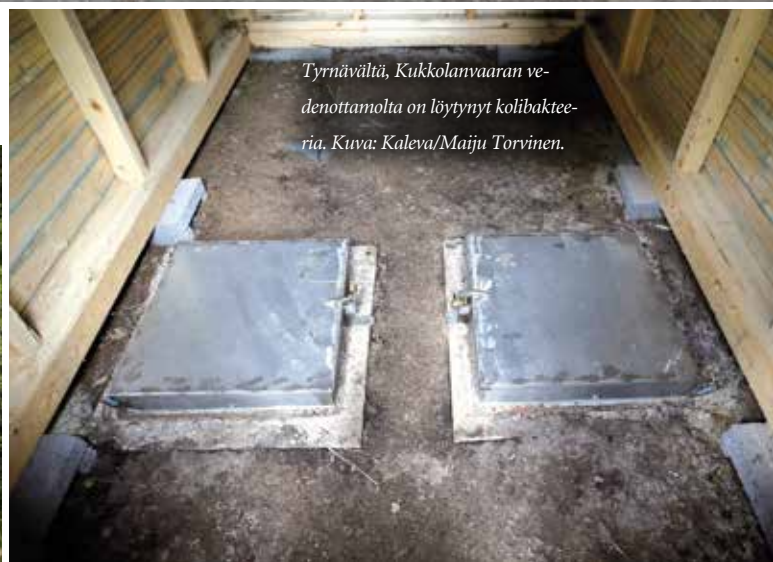
Tätä kartoitettiin:

- Vesilaitosten kapasiteettia ja kuntoa
- Pohjavedenottamoiden kuntoa
- Tilojen kunnossapitoa
- Vedenkäsittelyprosessien tehoa
- Talousvesiverkoston kuntoa
- Kulunvalvontaa ja turvallisuutta
- Toimintahygieniaa ja käytöntarkkailua
- Henkilöstön asiantuntemusta

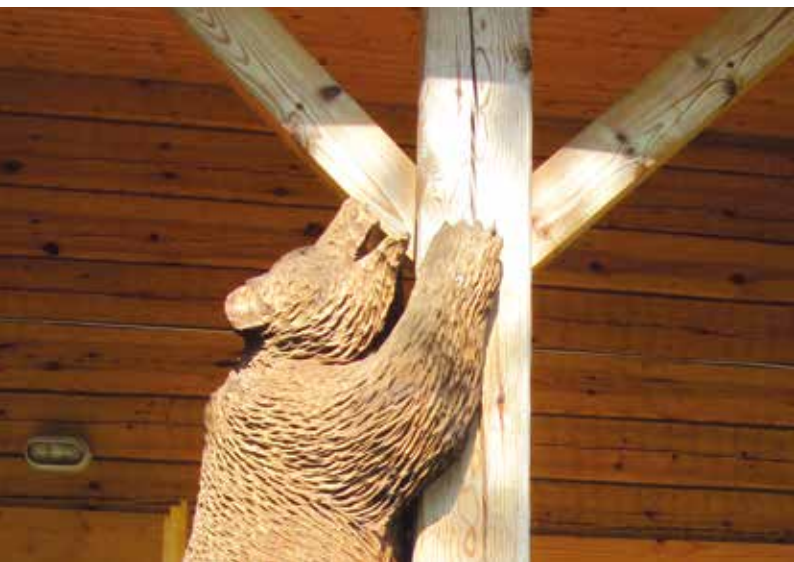
Haukiputaan Veden vesilaitoksen-
hoitaja Jorma Vesa katselee töiden
etenemistä Saviaron vedenottamol-
la, jota myös laajennetaan.
Kuva: Kaleva/Pekka Ala-aho.

Ylikiimingin Kiviharjun vedenottamo on ollut poissa käytöstä 11. kesäkuuta
2013 lähtien. Se jouduttiin sulkemaan, kun havaittiin, että vesijohtoveteen
on päässyt sieltä bakteereita. Kuva: Kaleva/Jukka-Pekka Moilanen.

Tyrnävältä, Kukkolanvaaran ve-
denottamolta on löytynyt kolibaktee-
ria. Kuva: Kaleva/Maiju Torvinen.

Yhteistyöllä aikaiseksi paljon

Kyläyhteistyössä on voimaa, kun se osataan koordinoida tehokkaasti. Vaikkapa samaan tapaan kuin vanhan ajan maalaismarkkinat, jossa kyläläiset kohtaavat toisensa ja syntyy uutta vuoropuhelua.

Yksi Pohjoiset kylät -hankkeen tavoitteita oli saada sopimuksellisuus käytäntöön. Maaseudulla on paljon töitä, jotka voidaan joustavilla sopimuksilla saada yhteen. Siksi yhteistyö palveluiden tuottajien, yhdistysten, kuntien, yritysten ja yksityisten kyläläisten kesken on tärkeää.

Kärsämällä on onnistuttu tiivistämään yhteistyötä Kärsämäki-seuran kautta. Tavoitteena on luoda jopa alueellisia yhteistyön esimerkkejä.

Hanke osoitti, että yhteistyötä voi syntyä paikallisesti joka kylässä, jos niin halutaan. Hyvä esimerkki on Wiljanpäivät Ylivieskassa. Tapahtuma keräsi paikalle tuhat ihmistä.

Taustavoimiakin tarvitaan. Kylille toivotaan erityisesti yhteistyön koordinoijia ja viestinnän osaajia.

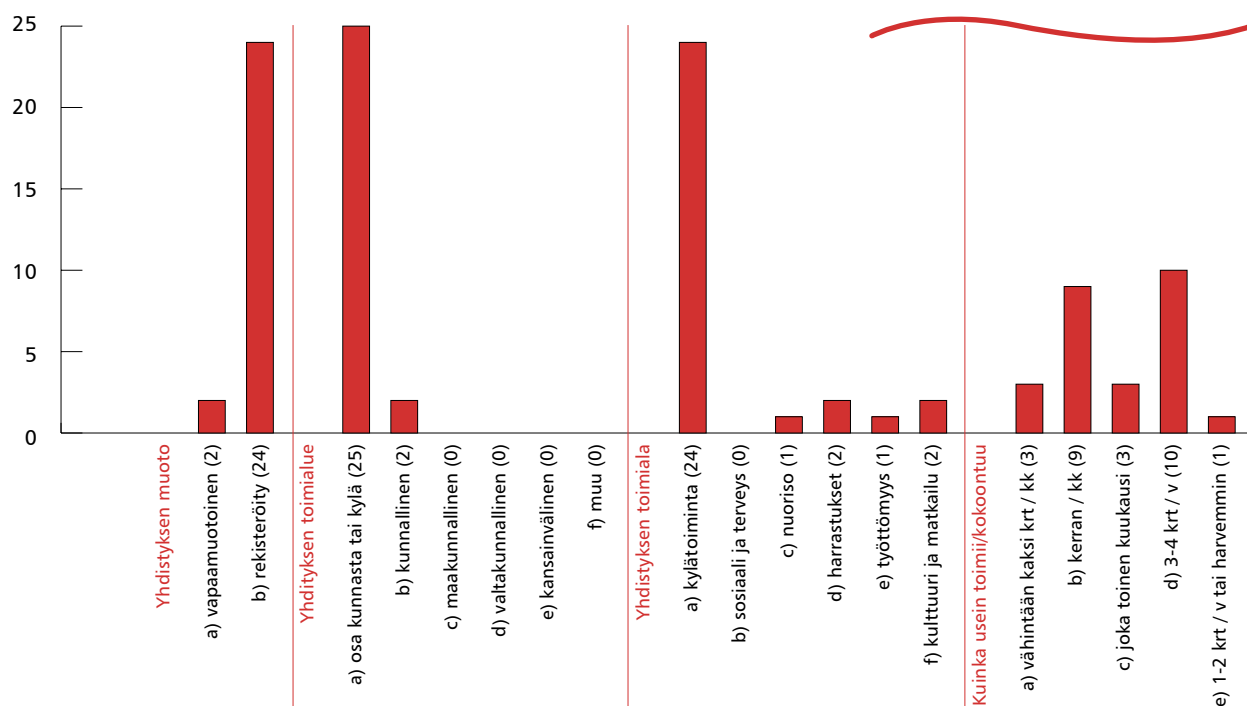

Yhteistyötä virittelevät tapahtumat:

- Wiljanpäivät Ylivieskassa 2014
- Kysely maakunnan kaikkiin kyliin 2012
- Tulevaisuus -seminaari yhteistyössä Maaseudun sivistysliiton kanssa 2014
- Kotiseutusi on arvokas kulttuuriympäristö -tilaisuudet Oulussa ja Ylivieskassa 2015

Kyläkyselyn yhteenvedo

Yhteensä

Yhteistyöllä kyliin saadaan lisää elinvoimaa ja parempi tulevaisuus.

Kylille ystäviä maailmalta

Uutta ideaa ja sisältöä kylien toimintaan tuo kumppanuus ulkomaisten kylien kanssa. Unkarin eteläosasta löytyi heti kättelyssä kyläkumppanit kolmelle suomalaiskylälle.

Aktiivisilla kylillä on aina ollut ystävyyskyliä maailmalla. Hankkeen aikana syntyneiden uusien kumppanuuksien kanssa päästiin hyvään alkuun. Vierailuja on tehty jo puolin ja toisin.

Nyt suomalais-unkarilaiset kyläkumppanit kartoittavat teemat, joissa yhteistyötä olisi mukava kehittää. Puhetta on ollut jo mm. ruoasta, kulttuurista ja urheilusta. Yhteistyön käynnistyttyä sen kehittämiseksi on mahdollista perustaa EU-rahoitteinen leader -hanke.

Pohjoiset kylät -hanke järjesti opintomatkan myös Vienen Karjalaan. Esillä oli mm. Valkeanmerentien kauppareitti, jota voitaisiin edistää, kun välille Kuusamo-Louhi saadaan nykyistä parempi tieyhteys.

Kyläkumppanit Unkarissa:

- Haapajärven Kuusaalla Somogyharsagy
- Kuusamon Maaselällä Rozsafa
- Kannuksen Mutkalammin kylällä Nagydobsa

Tiedottamisella tukea hankkeelle

Pohjoiset kylät -hanke täydentää Voimistuvat kylät -tiedotushanketta, jonka tavoitteena on lisätä kylien ja kuntien vuoropuhelua, valmiuksia ja yhteistyötä. Tavoitteiden saavuttamiseksi järjestettiin mm. eri aiheisiin pureutuvia alueellisia seminaareja, joissa oli mukana kaikkiaan noin 1 500 osallistujaa.

Neljän maakunnan yhteistyönä syntyi Kyläviesti -lehti, joka tavoitti kaikki Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan kylät. Hanketta esiteltiin myös valtakunnallisessa Maaseutu Plus -lehdessä ja monissa paikallislehdissä.

Tavoitteena oli löytää uusia yhteistyön muotoja ja kylätoimintaa edistäviä hankkeita.

Tilaisuuksia, joissa hanketta esiteltiin:

- Luovat kylät- ja Voimistuvat kylät -seminaarit 2011-2013
- Kylien liiketoiminta -seminaari Tampereella 2012
- Maaseudun mahdollisuudet -seminaari Pudasjärvellä 2013
- Energiaomavarainen kylä -seminaari Haapavedellä 2013
- Tulevaisuusseminaari Oulussa 2014
- Maaseutuverkoston kokous 2011
- Yksityistieilta Raahessa 2013
- Tie- ja vesiseminaari Posiolla 2013
- Wiljanpäivät Ylivieskassa 2014
- Kotiseutusi arvokas kulttuuriympäristö -seminaarit Oulussa ja Ylivieskassa 2014

Aiming for attractive villages

The Northern Villages project, implemented in Northern Ostrobothnia and Central Ostrobothnia, came to a close at the end of 2014.

Over a period of four years, these two regions worked together to develop advanced methods of functional and economic co-operation and launch projects to promote village action.

Examples of successful regional co-operation are needed to boost co-operation between villages. On this note, a village survey was sent to all the villages in these regions, and the results will continue to be used after the end of the project.

The goal of the Northern Villages project was to produce attractive villages that would clearly stand out, such as in terms of energy self-sufficiency. The task of mapping the water supply plants was undertaken to improve the village-specific water supply services.

Internationalisation also played an important part in the Northern Villages project. The focus of international co-operation is currently on White Sea Karelia, Russia, and Hungary.

The Northern Villages project was also supported by multiple seminars and active communication of information.

Pohjois-Pohjanmaan liitto
Council of Oulu Region

Sepäkatu 20
90100 Oulu, Finland

Puh./Tel. +358 (0)40 685 4000
Telefax +358 (0)8 3113 577

info@pohjois-pohjanmaa.fi
www.pohjois-pohjanmaa.fi